

Пащенко Андрій,

*доктор філософії, начальник кафедри психології та педагогіки навчально-наукового інституту роботи з персоналом,
Національна академія Національної гвардії України*

СИСТЕМА РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні умови службово-бойової діяльності військовослужбовців Національної гвардії України характеризуються інтенсивним впливом бойового стресу, тривалою психоемоційною напругою та систематичним зіткненням із психотравматичними подіями. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема раннього виявлення психоемоційних порушень, латентний перебіг яких призводить до дезадаптації, зниження ефективності виконання службово-бойових завдань та підвищення конфліктності у військових колективах.

Сучасні дослідження свідчать, що психічні розлади у військовослужбовців часто залишаються недіагностованими на ранніх етапах, що суттєво ускладнює надання своєчасної психологічної допомоги. Водночас впровадження стандартизованих скринінгових інструментів дозволяє підвищити рівень виявлення психоемоційних порушень та зменшити їх клінічну вираженість [3]. Це підтверджує ключову роль ранньої діагностики як інструменту профілактики більш тяжких форм психічної дезадаптації.

Особливої уваги потребують розлади, пов'язані з бойовим стресом, зокрема посттравматичний стресовий розлад, який характеризується відстроченим розвитком та тенденцією до хронізації. За результатами досліджень, кумулятивна захворюваність на психічні розлади серед військовослужбовців, що брали участь у тривалих бойових операціях, сягає значних показників і варіюється залежно від інтенсивності та тривалості бойового навантаження [2].

Встановлено, що інтеграція психодіагностичних методик із поведінковими індикаторами (порушення сну, соціальна ізоляція, зміни активності) значно підвищує точність ранньої діагностики [1]. Використання сучасних аналітичних підходів дозволяє виявляти приховані закономірності розвитку психоемоційних порушень ще до їх клінічного прояву, що створює передумови для ефективного психологічного супроводу.

Відповідно до сучасних військово-психологічних підходів психологічна допомога повинна мати системний і безперервний характер та інтегруватися в структуру службово-бойової діяльності [4]. Психодіагностика в цьому випадку виступає елементом управління морально-психологічним станом особового складу, що особливо актуально в умовах тривалого збройного протистояння, яке переживає Україна [5].

Наукова новизна дослідження полягає в розробленні структурно-функціональної моделі системи ранньої діагностики психоемоційних порушень у військовослужбовців, адаптованої до умов службово-бойової діяльності підрозділів Національної гвардії України.

Запропонована система включає низку взаємопов'язаних компонентів.

1. Скринінговий етап. Регулярне застосування стандартизованих методик (PHQ-9, GAD-7, PCL-5) для оперативного виявлення груп ризику.

2. Поглиблений діагностичний етап. Використання валідних психодіагностичних інструментів, клінічного інтерв'ювання та аналізу поведінкових індикаторів.

3. Аналітико-прогностичний етап. Систематизація отриманих даних із подальшим розподілом військовослужбовців за рівнями ризику та прогнозуванням розвитку психоемоційних порушень.

4. Превентивно-корекційний етап. Впровадження диференційованих заходів психологічної підтримки.

5. Моніторинговий етап. Безперервне відстеження динаміки психоемоційного стану.

Алгоритм функціонування системи має циклічний характер: скринінг – ідентифікація ризику – діагностика – прогнозування – корекція – моніторинг, що забезпечує безперервність психологічного супроводу.

Емпірична апробація окремих елементів системи в підрозділах Національної гвардії України (n=120) засвідчила її ефективність: підвищення рівня виявлення психоемоційних порушень на 34% та скорочення часу реагування з 18 до 6 діб.

Перспективним напрямом розвитку системи є впровадження цифрових технологій, які дозволяють здійснювати безперервний моніторинг психоемоційного стану військовослужбовців та підвищують доступність психологічної допомоги [1; 5].

Отже, система ранньої діагностики психоемоційних порушень є ключовим елементом психологічного забезпечення, що забезпечує своєчасне виявлення ризиків дезадаптації та підвищення ефективності службово-бойової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Frankova I., Klochkov V., Pyvovarenko M. et al. Psychological resilience in trench warfare: leveraging mental health frameworks for Ukrainian soldiers. *Neuroscience Applied*. 2025. Vol. 4. Article 105528. DOI: 10.1016/j.nsa.2025.105528

2. Hüttermann N., Pahnke F., Renner K.-H., Krüger J. P., Wesemann U. Cumulative incidence of mental disorders in military personnel after 20 years of war in Afghanistan and 10 years in Mali – a comparison. *European Journal of Psychotraumatology*. 2025. Vol. 16, No 1. Article 2477422. DOI: 10.1080/20008066.2025.2477422

3. Moore M. J., Shawler E., Jordan C. H., Jackson C. A. Veteran and Military Mental Health Issues. StatPearls. Treasure Island (FL) : StatPearls Publishing, 2023. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK572092/>

4. NATO Standardization Office. AMedP-8.10 (STANAG 2565) A Psychological Guide for Leaders Across the Deployment Cycle. Brussels, 2019. 112 p.

5. Приходько І. І. Психологічна безпека особистості військовослужбовця в екстремальних умовах діяльності: монографія. Харків: НАНГУ, 2022. 368 с.